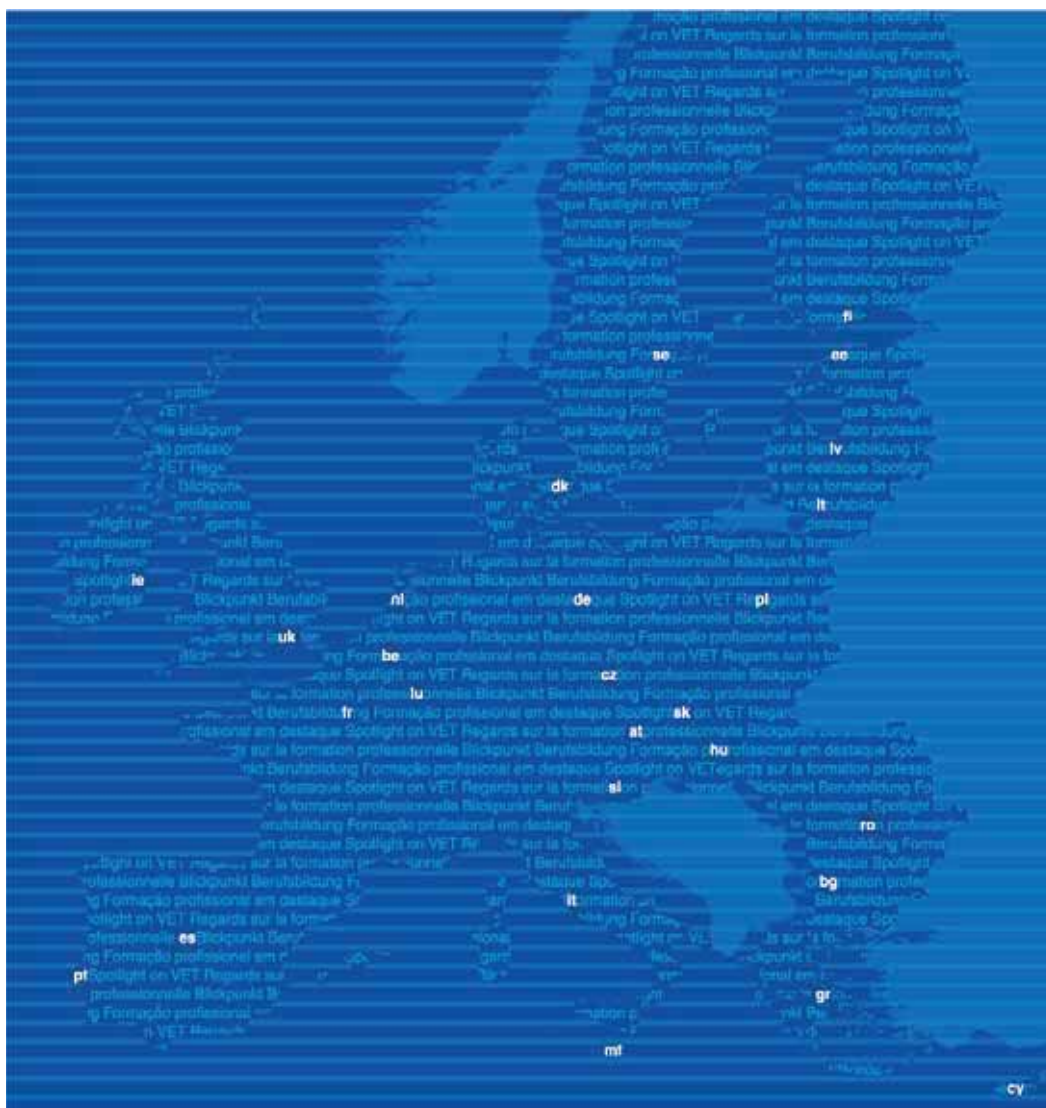

Zaostřeno na odborné vzdělávání Česká republika

Tradice a modernizace

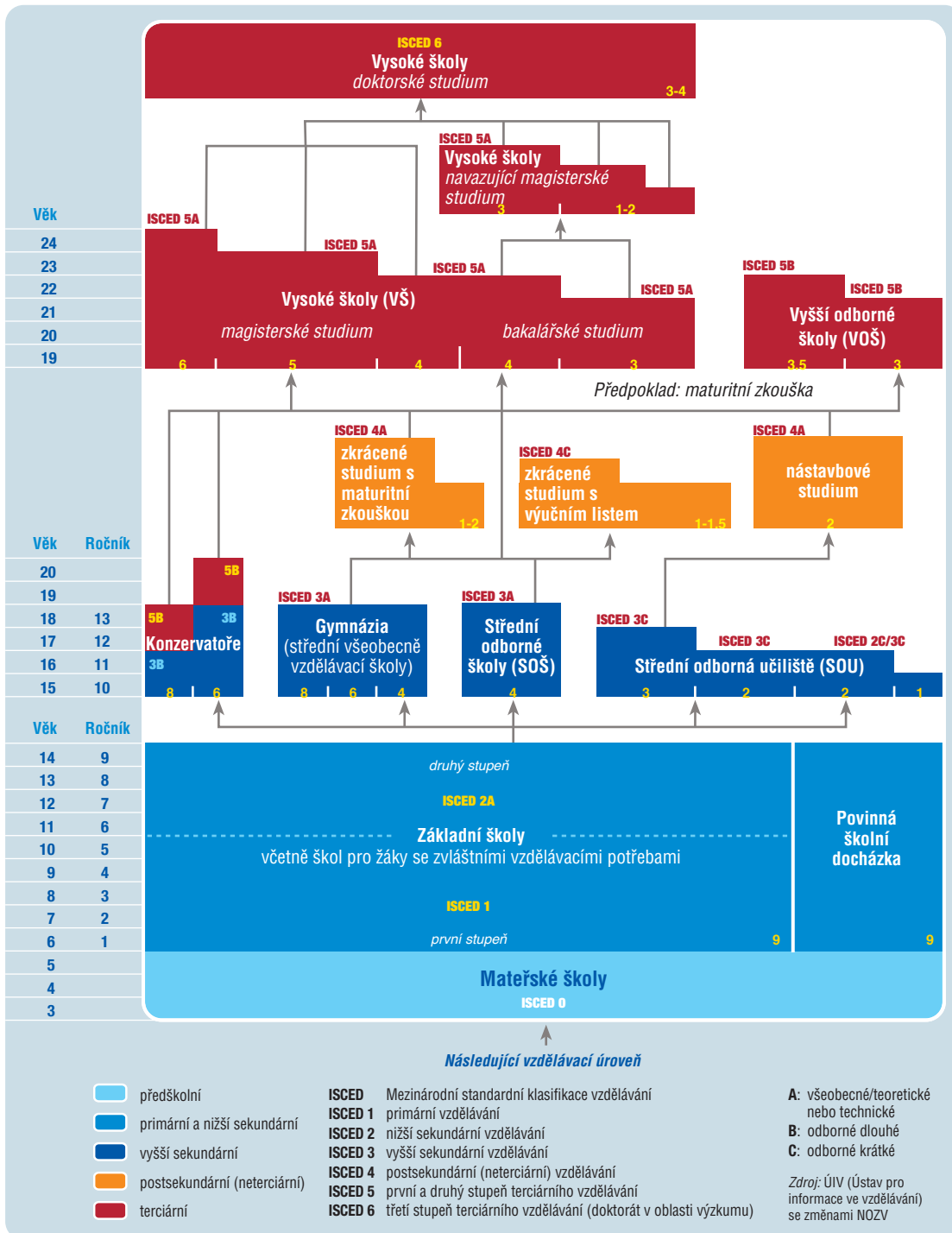
Odborné vzdělávání a příprava (OVP) byly vždy podstatnou součástí českého vzdělávacího systému. Kromě toho, že tato oblast těží z tradice kvality, dochází v ní v posledních desetiletích také k intenzivnímu vývoji. Mezi nejdůležitější prvky systému OVP patří:

- rozmanité a uznávané vzdělávací cesty s mnoha možnostmi výběru,
- dlouholetá tradice a dobrá vertikální prostupnost systému OVP, která zvyšuje atraktivitu odborného vzdělávání,
- uznávané vysoké školy, které poskytují vysoce specializované studijní programy, probíhá na nich výzkum a vývoj zaměřený rovněž na aplikaci výsledků v praxi,
- modernizační procesy v OVP: vývoj kurikul, zajišťování kvality, podpora rozvoje terciárního vzdělávání a uznávání výsledků dalšího vzdělávání.

Struktura

- Odborné vzdělávání začíná převážně ve věku 15 let, tedy po dokončení povinné školní docházky. Školy, které poskytují OVP na sekundární a terciární úrovni (ISCED 2–6), se liší podle stupně a zaměření. Obvyklý věk žáků na středoškolské úrovni vzdělávání je přibližně 15 až 19 let. Existují tyto druhy odborných škol:
- **Střední odborné školy (SOŠ)** poskytují čtyřleté programy odborného vzdělávání ukončené maturitní zkouškou (ISCED 3A). Tyto školy mají dva hlavní úkoly: připravit žáky k výkonu středních technických, ekonomických a obdobných funkcí a/nebo je připravit na další studium na vysokoškolské úrovni.
- **Střední odborná učiliště (SOU)** poskytují dvouleté a tříleté programy odborného vzdělávání ukončené závěrečnou zkouškou (ISCED 3C). Absolventi jsou připraveni k vykonávání manuálních prací a obdobných povolání. Mohou buď vstoupit přímo na trh práce, nebo absolvovat dvouleté nástavbové studium (ISCED 4A) a složit maturitní zkoušku. Střední odborná učiliště (SOU) také nabízejí malý počet čtyřletých programů ukončených maturitní zkouškou (ISCED 3A), které poskytují kvalifikaci pro vykonávání náročných manuálních prací a technických povolání. Střední odborná učiliště mohou nabízet také kratší programy (ISCED 2C) pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.
- **Konzervatoře** připravují studenty na náročné umělecké činnosti v oborech hudba, tanec, zpěv a dramatické umění. Obvyklý věk studentů je 12 až 21 let. Studium je ukončeno buď maturitní zkouškou (střední vzdělání – ISCED 3B), nebo absolutoriem (vyšší odborné vzdělání – ISCED 5B).
- **Vyšší odborné školy (VOŠ)** poskytují vzdělání absolventům středních škol s maturitním vysvědčením a připravují je pro kvalifikovaný výkon náročných odborných činností. Obvyklý věk studentů je 19 až 21 let. Studium trvá tři roky až tři a půl roku a je ukončeno absolutoriem (ISCED 5B).
- **Vysoké školy (VŠ)** poskytují vzdělání absolventům středních škol s maturitním vysvědčením ve třech druzích programů: bakalářském (ISCED 5A), magisterském (ISCED 5A) a doktorském (v návaznosti na magisterské programy – ISCED 6). Obvyklý věk studentů je 19 až 24 let (27 let u doktorského studia). Téměř všechny vysoké školy mají status univerzity a dělí se na fakulty a obory, které studenty připravují na širokou škálu vysoce specializovaných profesí.

Český vzdělávací systém ve školním roce 2008/2009

Charakteristiky

- **Brzká možnost výběru.** Žáci volí mezi vzdělávací dráhou se všeobecným nebo odborným zaměřením na středoškolské úrovni po dokončení povinné školní docházky ve věku 15 let.

Prakticky všichni (95 %), kdo dokončí povinnou školní docházku, pokračují ve studiu na středoškolské úrovni. Většina těchto žáků (79 %) získá ve věku 17 až 19 let odbornou kvalifikaci uznávanou na trhu práce. Počet předčasných odchodů ze středních škol je velmi nízký (3 až 4 %).

- **Vertikální prostupnost.** Každý žák, který ukončí program středoškolského odborného vzdělávání, má možnost ucházet se o kvalifikované zaměstnání nebo pokračovat ve studiu, které vede k vysokoškolskému titulu. To zvyšuje přitažlivost odborného vzdělávání a přípravy.

Pro vstupní požadavky terciárního vzdělávání jsou programy odborného vzdělávání na úrovni ISCED 3A uznávány za rovnocenné všeobecnému vzdělávání na gymnáziu. Absolventi dvouletých nebo tříletých programů odborného vzdělávání na úrovni ISCED 3C mohou absolvovat dvouleté nástavbové studium a po složení maturitní zkoušky se mohou hlásit na terciární stupeň vzdělávání.

- **Respektované vysoké školství.** Vysokoškolské vzdělávání představuje podstatnou součást terciárního vzdělávání. Vysoké školy (většinou univerzity) tradičně poskytovaly pouze dlouhé – pětileté nebo šestileté – programy, které vedly k magisterskému nebo doktorskému titulu. V devadesátých letech minulého století začal proces dělení těchto programů na bakalářské a magisterské. Podíl populace s vysokoškolským vzděláním je v porovnání s jinými zeměmi EU dosti nízký, ale během posledních desetiletí podíl mladých lidí, kteří zahájili vysokoškolské vzdělávání, významně roste. Je to částečně způsobeno rozvojem bakalářských studií (Boloňský proces).
- **Nový prvek: vyšší odborné školy (VOŠ).** Školy, které poskytují terciární vzdělání zaměřené více na praktickou stránku vzdělávání a které jsou úzce propojeny se sociálními partnery, byly zřízeny v roce 1995. Přehodnocení jejich postavení v rámci systému a jejich plánovaná diferenciací byly v letech 2008 a 2009 předmětem politických diskusí.
- **První krok k uznávání výsledků neformálního a informálního učení.** V roce 2007 vstoupil v platnost zákon o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání. Zákon umožňuje získat obecně uznávané osvědčení pro specifickou odbornou způsobilost bez ohledu na to, jak byla získána.

Výzvy

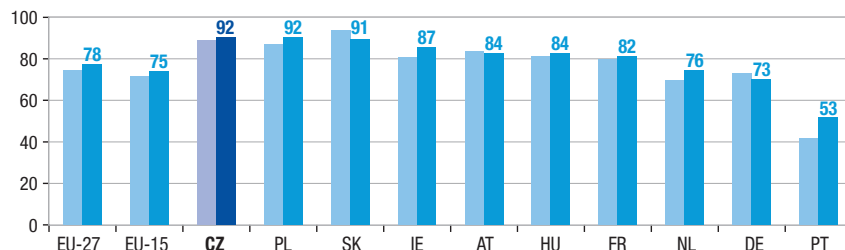
Některé důležité výzvy, jež jsou také vyjádřeny v politických dokumentech:

- **Udržování a zlepšování kvality a atraktivity středního odborného vzdělávání.** Po politických a hospodářských změnách v roce 1989 přestalo existovat úzké propojení mezi středním odborným vzděláváním a výrobním sektorem. Současným cílem politiky odborného vzdělávání je podporovat nové způsoby spolupráce mezi vzdělávací sférou a zaměstnavateli.
- **Dokončení kurikulární reformy.** Cílem reformy zahájené v roce 2005, jež má skončit v roce 2011, je modernizovat vzdělávání a podpořit rozvoj klíčových kompetencí. Reforma také umožňuje školám přizpůsobit své vzdělávací programy potřebám žáků a regionálního trhu práce.
- **Posílení evaluace škol.** Vytvoří se ucelený systém monitorování a evaluace škol.
- **Vytvoření národní soustavy kvalifikací a dokončení reformy závěrečných zkoušek ve středním vzdělávání.**
- **Rozvoj terciárního vzdělávání.** Plánovaná reforma by měla zlepšit účast, prostupnost, kvalitu a financování terciárního vzdělávání.
- **Rozvoj dalšího odborného vzdělávání jako nedílné součásti celoživotního učení.** Měla by být zavedena ucelená právní úprava této oblasti, jež by vytvořila rámec pro zajišťování kvality, financování a dobudování systému uznávání výsledků vzdělávání.

Vzdělávání v číslech

Úroveň nejvyššího dosaženého vzdělání mládeže

Populace ve věku 20 až 24 let, která dokončila alespoň vyšší sekundární vzdělání (roky 2000 a 2007, %)

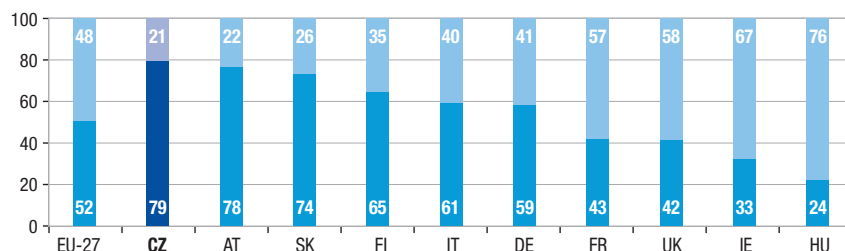

Zdroj: Eurostat, Výběrové šetření pracovních sil, databáze Eurostatu, 18.1.2009.

■ 2000 ■ 2007

Žáci vyššího sekundárního vzdělávání přijatí do odborných a všeobecných programů

% všech žáků ve vyšším sekundárním vzdělávání (2006)

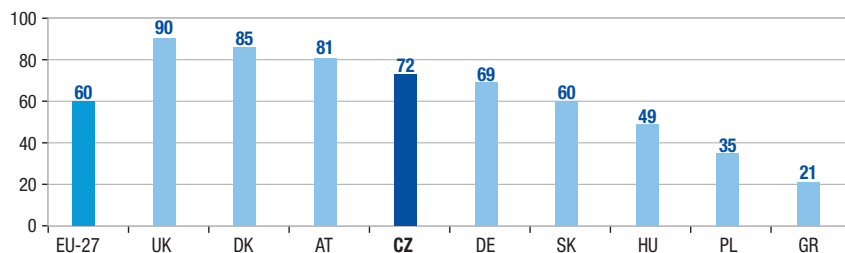

Zdroj: Sběr údajů UOE (Unesco, OECD, Eurostat) o vzdělávacích systémech, databáze Eurostatu, 18. 1. 2009.

■ Všeobecné ■ Odborné

Podniky, které poskytují jakoukoliv formu dalšího odborného vzdělávání

% všech podniků (2005)

Zdroj: Eurostat, Další odborné vzdělávání zaměstnaných osob 2005 - předběžné údaje, databáze Eurostatu, 18.1.2009.

Nejvyšší dosažené vzdělání

Populace ve věku 25 až 64 let v České republice a v vybraných evropských zemích podle úrovně ISCED (2007, %)

Země	ISCED 0-2	ISCED 3-4	ISCED 5-6
Česká republika	9	77	14
Slovensko	11	75	14
Polsko	14	68	19
Švédsko	15	53	31
Německo	16	60	24
Spojené království	25	40	30
Francie	31	42	27
Portugalsko	73	14	14
Malta	73	14	13
EU-27	29	47	23

ISCED: Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání

ISCED 0-2: Předškolní výchova, primární a nižší sekundární vzdělávání

ISCED 3-4: Vyšší sekundární a postsekundární vzdělávání

ISCED 5-6: Terciární vzdělávání

Země jsou seřazeny podle procentního podílu obyvatelstva s dosaženým vzděláním alespoň na úrovni 3.

Zdroj: Eurostat, Výběrové šetření pracovních sil, databáze Eurostatu, 18.1.2009.

Další informace

- ReferNet: *Vocational education and training in the Czech Republic: thematic overview (Odborné vzdělávání v České republice: přehledová zpráva)*, Praha: ReferNet: Česká republika, 2008; dostupné na internetu: http://www.refernet.cz/dokumenty/to_2008_english.pdf [citováno 12. 3. 2009].
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: *Strategie celoživotního učení v České republice*, Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007; dostupné na internetu: http://www.msmt.cz/uploads/Strategy_LLL_eng_final.pdf [citováno 12. 3. 2009].
- File, Jon a kol.: *Thematic review of tertiary education – country note for the Czech Republic (Tematický výzkum terciárního vzdělávání – situace v České republice)*, Paříž: OECD, 2006; dostupné na internetu: <http://www.oecd.org/dataoecd/8/32/37730231.pdf> [citováno 12. 3. 2009].
- Zákon č. 561/2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon); dostupné na internetu: <http://www.msmt.cz/uploads/soubory/IMzakon561ponovelach.pdf> [citováno 12. 3. 2009].

www.msmt.cz	MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
www.mpsv.cz	MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí
www.nuov.cz	NÚOV – Národní ústav odborného vzdělávání
www.nvf.cz	NVF – Národní vzdělávací fond
www.czso.cz	ČSÚ – Český statistický úřad
www.uiv.cz	ÚIV – Ústav pro informace ve vzdělávání
www.rvp.cz , www.edu.cz	České vzdělávací a informační portály
www.vupsv.cz	VÚPSV – Výzkumný ústav práce a sociálních věcí
www.uiv.cz/clanek/29/148	Eurydice – národní oddělení v České republice
www.refernet.cz	ReferNet – národní konsorcium České republiky
http://epp.eurostat.ec.europa.eu	Eurostat – Statistický úřad Evropských společenství
www.cedefop.europa.eu/etv/Information_resources/NationalVet/default.asp	Evropské středisko pro rozvoj odborné přípravy (Cedefop) – podrobné informace o evropských systémech odborného vzdělávání a přípravy

Rádi bychom poděkovali paní Věře Czesané, Zdeňce Šímové, Haně Žáčkové a Zdeňce Matouškové za jejich cenný příspěvek. Tato brožura se zaměřuje na některé z hlavních aspektů odborného vzdělávání a přípravy v České republice a není vyčerpávající. Pro další informace kontaktujte prosím koordinátorku projektu, Sylvii Bousquet.

CEDEFOP

Evropské středisko pro rozvoj
odborné přípravy

Europe 123, 57001 Thessaloniki / Soluň, ŘECKO / GREECE
Poštovní adresa: PO Box 22427
551 02 Thessaloniki / Soluň, ŘECKO / GREECE
Tel. +30 23 10490111, Fax +30 2310490020
E-mail: info@cedefop.europa.eu
www.cedefop.europa.eu

Úřad pro úřední tisky

8029 CS - Zdarma
Na vyžádání ze střediska Cedefop

Tradice a modernizace

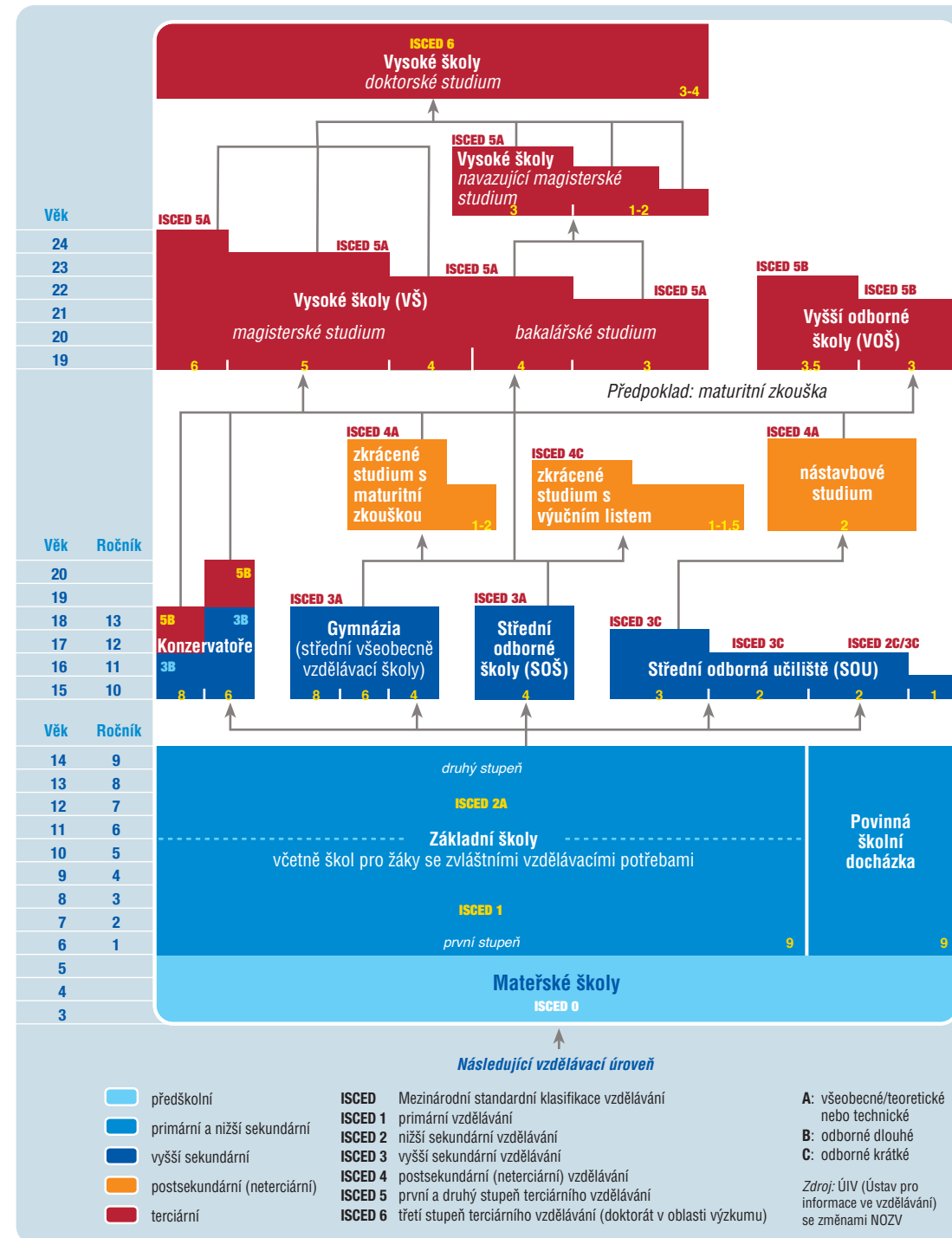
Odborné vzdělávání a příprava (OVP) byly vždy podstatnou součástí českého vzdělávacího systému. Kromě toho, že tato oblast těží z tradice kvality, dochází v ní v posledních desetiletích také k intenzivnímu vývoji. Mezi nejdůležitější prvky systému OVP patří:

- rozmanité a uznávané vzdělávací cesty s mnoha možnostmi výběru,
- dlouholetá tradice a dobrá vertikální prostupnost systému OVP, která zvyšuje atraktivitu odborného vzdělávání,
- uznávané vysoké školy, které poskytují vysoce specializované studijní programy, probíhá na nich výzkum a vývoj zaměřený rovněž na aplikaci výsledků v praxi,
- modernizační procesy v OVP: vývoj kurikul, zajišťování kvality, podpora rozvoje terciárního vzdělávání a uznávání výsledků dalšího vzdělávání.

Struktura

- Odborné vzdělávání začíná převážně ve věku 15 let, tedy po dokončení povinné školní docházky. Školy, které poskytují OVP na sekundární a terciární úrovni (ISCED 2–6), se liší podle stupně a zaměření. Obvyklý věk žáků na středoškolské úrovni vzdělávání je přibližně 15 až 19 let. Existují tyto druhy odborných škol:
  - Střední odborné školy (SOŠ)** poskytují čtyřleté programy odborného vzdělávání ukončené maturitní zkouškou (ISCED 3A). Tyto školy mají dva hlavní úkoly: připravit žáky k výkonu středních technických, ekonomických a obdobných funkcí a/nebo je připravit na další studium na vysokoškolské úrovni.
  - Střední odborná učiliště (SOU)** poskytují dvouleté a tříleté programy odborného vzdělávání ukončené závěrečnou zkouškou (ISCED 3C). Absolventi jsou připraveni k vykonávání manuálních prací a obdobných povolání. Mohou buď vstoupit přímo na trh práce, nebo absolvovat dvouleté nástavbové studium (ISCED 4A) a složit maturitní zkoušku. Střední odborná učiliště (SOU) také nabízejí malý počet čtyřletých programů ukončených maturitní zkouškou (ISCED 3A), které poskytují kvalifikaci pro vykonávání náročných manuálních prací a technických povolání. Střední odborná učiliště mohou nabízet také kratší programy (ISCED 2C) pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.
  - Konzervatoře** připravují studenty na náročné umělecké činnosti v oborech hudba, tanec, zpěv a dramatické umění. Obvyklý věk studentů je 12 až 21 let. Studium je ukončeno buď maturitní zkouškou (střední vzdělání – ISCED 3B), nebo absolutoriem (vyšší odborné vzdělání – ISCED 5B).
  - Vyšší odborné školy (VOŠ)** poskytují vzdělání absolventům středních škol s maturitním vysvědčením a připravují je pro kvalifikovaný výkon náročných odborných činností. Obvyklý věk studentů je 19 až 21 let. Studium trvá tři roky až tři a půl roku a je ukončeno absolutoriem (ISCED 5B).
  - Vysoké školy (VŠ)** poskytují vzdělání absolventům středních škol s maturitním vysvědčením ve třech druhých programů: bakalářském (ISCED 5A), magisterském (ISCED 5A) a doktorském (v návaznosti na magisterské programy – ISCED 6). Obvyklý věk studentů je 19 až 24 let (27 let u doktorského studia). Téměř všechny vysoké školy mají status univerzity a dělí se na fakulty a obory, které studenty připravují na širokou škálu vysoce specializovaných profesí.

Český vzdělávací systém ve školním roce 2008/2009

Charakteristiky

- Brzká možnost výběru.** Žáci volí mezi vzdělávací dráhou se všeobecným nebo odborným zaměřením na středoškolské úrovni po dokončení povinné školní docházky ve věku 15 let.

Prakticky všichni (95 %), kdo dokončí povinnou školní docházku, pokračují ve studiu na středoškolské úrovni. Většina těchto žáků (79 %) získá ve věku 17 až 19 let odbornou kvalifikaci uznávanou na trhu práce. Počet předčasných odchodů ze středních škol je velmi nízký (3 až 4 %).

- Vertikální prostupnost.** Každý žák, který ukončí program středoškolského odborného vzdělávání, má možnost ucházet se o kvalifikované zaměstnání nebo pokračovat ve studiu, které vede k vysokoškolskému titulu. To zvyšuje přitažlivost odborného vzdělávání a přípravy.

Pro vstupní požadavky terciárního vzdělávání jsou programy odborného vzdělávání na úrovni ISCED 3A uznávány za rovnocenné všeobecnému vzdělávání na gymnáziu. Absolventi dvouletých nebo tříletých programů odborného vzdělávání na úrovni ISCED 3C mohou absolvovat dvouleté nástavbové studium a po složení maturitní zkoušky se mohou hlásit na terciární stupeň vzdělávání.

- Respektované vysoké školství.** Vysokoškolské vzdělávání představuje podstatnou součást terciárního vzdělávání. Vysoké školy (většinou univerzity) tradičně poskytovaly pouze dlouhé – pětileté nebo šestileté – programy, které vedly k magisterskému nebo doktorskému titulu. V devadesátých letech minulého století začal proces dělení těchto programů na bakalářské a magisterské. Podíl populace s vysokoškolským vzděláním je v porovnání s jinými zeměmi EU dosti nízký, ale během posledních desetiletí podíl mladých lidí, kteří zahájili vysokoškolské vzdělávání, významně roste. Je to částečně způsobeno rozvojem bakalářských studií (Boloňský proces).
- Nový prvek: vyšší odborné školy (VOŠ).** Školy, které poskytují terciární vzdělání zaměřené více na praktickou stránku vzdělávání a které jsou úzce propojeny se sociálními partnery, byly zřízeny v roce 1995. Přehodnocení jejich postavení v rámci systému a jejich plánovaná diferenciacce byly v letech 2008 a 2009 předmětem politických diskusí.
- První krok k uznávání výsledků neformálního a informálního učení.** V roce 2007 vstoupil v platnost zákon o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání. Zákon umožňuje získat obecně uznávané osvědčení pro specifickou odbornou způsobilost bez ohledu na to, jak byla získána.

Výzvy

- Některé důležité výzvy, jež jsou také vyjádřeny v politických dokumentech:
  - Udržování a zlepšování kvality a atraktivity středního odborného vzdělávání.** Po politických a hospodářských změnách v roce 1989 přestalo existovat úzké propojení mezi středním odborným vzděláváním a výrobním sektorem. Současným cílem politiky odborného vzdělávání je podporovat nové způsoby spolupráce mezi vzdělávací sférou a zaměstnavateli.
  - Dokončení kurikulární reformy.** Cílem reformy zahájené v roce 2005, jež má skončit v roce 2011, je modernizovat vzdělávání a podpořit rozvoj klíčových kompetencí. Reforma také umožňuje školám přizpůsobit své vzdělávací programy potřebám žáků a regionálního trhu práce.
  - Posílení evaluace škol.** Vytvoří se ucelený systém monitorování a evaluace škol.
  - Vytvoření národních soustav kvalifikací a dokončení reformy závěrečných zkoušek ve středním vzdělávání.**
  - Rozvoj terciárního vzdělávání.** Plánovaná reforma by měla zlepšit účast, prostupnost, kvalitu a financování terciárního vzdělávání.
  - Rozvoj dalšího odborného vzdělávání jako nedílné součásti celoživotního učení.** Měla by být zavedena ucelená právní úprava této oblasti, jež by vytvořila rámec pro zajišťování kvality, financování a dobudování systému uznávání výsledků vzdělávání.

